

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2014

SEAN-GHRÉIGIS — GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 huaire an chloig

DÉ CÉADAOIN, 18 MEITHEAMH — MAIDIN 9.30 — 12.30

1. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann** ar bith de na sleachta **A, B, C, D.**
(Tá na marcanna céanna ag gabháil le gach sliocht díobh):-

[210]

A.

(*Mar mhalairt ar an ngnáthchleachtas i stáit eile sa Ghréig, leag an reachtóir, Lycurgus, rialacha diana síos chun iompar na bhfear óg Spartach a rialú.*)

δι' ὀλίγου δὲ οἱ παῖδες οὐκέτι παιφδῆς εἰσιν, ἀλλὰ νεανίαί γίνονται· ἔπειτα δ' οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνας παύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ παιδαγωγῶν καὶ ἀπὸ διδασκάλων, οὐδεὶς δὲ ἄρχει αὐτῶν, ἀλλ' αὐτονόμους ἀποπέμπουσιν· ἐν δὲ τῇ Σπαρτῇ ὁ Λυκούργος πλείστους μὲν πόνους αὐτοῖς ἐπέβαλε, πλείστην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο. εἶδε γὰρ ὅτι ἐν τοῖς τηλικούτοις μέγιστον μὲν φρόνημά ἐστί, μεγίστη δὲ ὔβρις, ἰσχυρόταται δὲ ἐπιθυμίαι τῶν ἡδονῶν. ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἐντὸς μὲν τοῦ ἱματίου τὰς χεῖρας ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, περιβλέπειν δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὄραν. ἐκείνων δ' ἦττον ἂν φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λιθίνων.

XEINEAFÓN (105)

παιδαγωγός: teagascóir. αὐτόνομος: neamhspleách. ἀσχολία: gnó, easpa fóillíochta.
μηχανάομαι: Leagam amach. οἱ τηλικούτοι: iad siúd d'aois dá leithéid. φρόνημα: díomas.
ὔβρις: sotal. ἐπιθυμία: fonn. ἱμάτιον: clóca. μηδαμοῖ: gan aon treo.
ἦττον ἂν ... ἀκούσαις: ba lú an seans go gcloisfeá. λίθινον: dealbh chloiche.

B.

(*Le linn an chogaidh in aghaidh na hAithne treoraíonn Brasadas an t-arm Spartach chuig baile Acanthus. Tá muintir Acanthus idir dhá chomhairle faoi thaobhú leis, ach aontaíonn siad é a ligean isteach ina mbaile ina aonar ionas go gcloisfidh siad a bhfuil le rá aige.*)

ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει εὐθύς ὁ Βρασίδης ἐπὶ Ἄκανθον ὀλίγον πρὸ τρυγῆτος ἐστράτευσεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασιάζον, οἱ μὲν ἐθέλοντες αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας εἰσελθεῖν, οἱ δὲ οὐ. ὅμως δὲ φοβούμενοι περὶ τοῦ καρποῦ ἔτι ἕξω τῆς πόλεως ὄντος, οἱ πολῖται πείθονται ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαι τε αὐτὸν μόνον καὶ ἀκούσαντες βουλεύσασθαι· καὶ καταστάς ἐπὶ τὸ πλῆθος (ἦν δὲ οὐκ ἀδύνατος, ὡς Λακεδαιμόνιος, εἶπεῖν) ἔλεγε τοιάδε.

“οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξέπεψάν με καὶ τὴν στρατιάν, ὦ Ἄκάνθιοι, βουλόμενοι ἐλευθεροῦν τὴν Ἑλλάδα πολεμοῦντες τοῖς Ἀθηναίοις. βοηθοῦντες δὲ ἡμῖν, σώσετε οὐ μόνον ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ἴδια, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας.”

TÚICÍDIDÉAS (105)

θέρος: samhradh. τρύγητος: fómhar. στασιάζω: Easaontaím, Táim i gcoimhlint.
καρπός: barr. βουλεύομαι: Déanaim cinneadh, cinnim. καταστάς: á chur féin i láthair.
πλῆθος: na daoine. τὰ ἴδια: do mhaoin féin.

C.

(*Fógraíonn an Bhé, bandia agus máthair Rhesus a maraíodh, nach bhfanfaidh a mac marbh, ach nach bhféadfaidh sí casadh air arís go deo.*)

οὐκ εἶσι γαίᾳς ἐς μελάγχμιον πέδον·
τοσόνδε νύμφην τὴν ἔνερθ' αἰτήσομαι,
τῆς καρποποιού παῖδα Δήμητρος θεᾶς,
ψυχὴν ἀνεῖναι τοῦδ'· ὀφειλέτις δέ μοι
τοὺς Ὀρφέως τιμῶσα φαίνεσθαι φίλους.
κάμοι μὲν ὡς θανῶν τε κοῦ λεύσσω φάος
ἔσται τὸ λοιπόν· οὐ γὰρ ἐς ταῦτόν ποτε
ἔτ' εἶσιν οὐδὲ μητρὸς ὄψεται δέμας·
κρυπτός δ' ἐν ἄντροις τῆς ὑπαργύρου χθονὸς
ἀνθρωποδαίμων κείσεται βλέπων φάος.

EOIRIPIDÉAS (105)

εἶσι: rachaidh sé. μελάγχμιος: dubh. πέδον: ithir, talamh. τοσόνδε: a leithéid d'achainí.
νύμφη: brídeog (i.e. Peirsifiné, Banríon an Domhain Thíos). ἔνερθε: thíos faoi. αἰτέομαι: Fiafraím.
καρποποιός: saothrú barr. ἀνεῖναι: a sheoladh suas. ὀφειλέτις <ἔστι>: tá sí faoi chomaoín ag.
Ὀρφεύς: Oirféas. κάμοι = καὶ ἐμοί. κοῦ = καὶ οὐ. λεύσσω: Breathnaím ar, Féachaim ar.
φάος: solas (an lae). τὸ λοιπόν: feasta. ἐς ταῦτόν ... εἶσι: buailfidh sé le.
δέμας: cuma, cruth, duine. κρυπτός: i bhfolach. ἄντρον: uaimh, pluais.
ὑπάργυρος: saibhir le hairgead. χθών: cré. ἀνθρωποδαίμων: fear-dhia.

D.

(*Nuair a bhí sochraid Aichill ar siúl, tháinig a mháthair Thetis aníos ón bhfarraige in éineacht le bandéithe eile na farraige chun a mac a chaoineadh. Bheadh na Gréagaigh bailithe leo faoi scaoll ach amháin go ndearna Neastór stuama idirghabháil.*)

μήτηρ δ' ἐξ άλος ἦλθε σὺν ἀθανάτης άλίησιν
ἀγγελίης αἴουσα· βοή δ' ἐπὶ πόντον ὀρώρει
θεσπεσίη, ὑπὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε πάντας Ἀχαιοῦς·
καὶ νύ κ' ἀναΐξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας,
εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε παλαιά τ' πολλὰ τε εἰδώς,
Νέστωρ, οὐ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
“ἴσχεσθ', Ἀργεῖοι, μὴ φεύγετε, κοῦροι Ἀχαιῶν·
μήτηρ ἐξ άλος ἦδε σὺν ἀθανάτης άλίησιν
ἔρχεται, οὐ παιδὸς τεθνηότος ἀντιόωσα.”

HÓIMÉAR (105)

ἄλς: farraige. ἄλιος: na farraige. ἀγγελίη: nuacht, tuairisc. αἴω (+ Tuiseal Ginideach): Cloisim.
ὀρώρει: d'éirigh (sé). θεσπέσιος: uamhnach. τρόμος: ar crith. κ' ...ἔβαν: bheidís imithe.
ἀναΐσσω: Léimim suas. κοίλος: folamh. κατέρυκω: Coimeádam siar. παλαιός: ársa.
πρόσθεν: roimhe sin. βουλή: comhairle. ἴσχομαι: Cuirim srian orm féin. κοῦρος: fear óg.
τεθνηώς: marbh. ἀντιόωσα (+ Tuiseal Ginideach): ag teacht le casadh ar.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὄρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰουῖσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ δέρμασι στερεοῖς καὶ ἀναίμοις, τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζε, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν, ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅ τι χρήσαιτο.

READING GREEK

(ii) Freagair **ceithre cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas.

(Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):-

(40)

- (a) Cé hé Epimetheus? Cén tasc atá á dhéanamh aige agus cén fáth a bhfuil sé á dhéanamh?
- (b) Míniú conas mar a chabhraigh Proiméitéas leis an gcine daonna.
- (c) Scríobh nóta gairid ar an bhfealsamh Platón.
- (d) Scríobh **an Chéad Phearsa, Uimhir Uatha, Aimsir Láithreach de dhá cheann** ar bith de na briathra a bhfuil líne fúthu thuas:

ἐμηχανᾶτο, ἔδωκεν, πορίζων, ἦν.
- (e) Tabhair breac-chuntas ar scéal Alkestis.
- (f) Míniú cad is dóigh leat atá chomh suntasach nó chomh sonrath sin faoi scéal Adrastós mar a insíonn Héaradatas é.

- 3 Freagair **trí cinn** de na ceistanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag gabháil le gach ceist):- [90]

A.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar na heachtraí sa chéim dheiridh de Chogadh na Peilipínise, nuair a theip ar Shluaíocht na hAithne chun na Sicile.
- (ii) Roghnaigh **dhá cheann ar bith** de na cathanna seo a leanas. Ainmnigh cé a bhí ag troid iontu, tabhair breac-chuntas ar a gcúrsa, agus mínigh a dtábhacht:-

Amphipolis; Cunaxa; Mantinea; Gágaiméala.

- (iii) Déan cur síos ar conas mar a rinneadh príomhchumhacht na Gréige den Macadóin faoi réimeas Philib II.
- (iv) Déan cur síos ar an gcineál sochaí a bhí ann sa sean-Sparta agus tabhair breac-chuntas ar a chóras polaitiúil.

B.

- (i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Thúicídídéas. Cén tábhacht a bhaineann leis mar staraí, dar leat? Tabhair cúis le do fhreagra.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar a bhfuil ar eolas faoi shaol Shofaicléas. Cad a chuir sé le forbairt na drámaíochta? Déan cur síos achomair ar an bplota in **aon dráma ar bith** dá chuid.
- (iii) Thug cara leat do dhúshlán an píosa dealbhóireachta is fearr a léiríonn feabhas na healaíne sa tSean-Ghréig a ainmniú. Tabhair do fhreagra agus cosain do rogha.
- (iv) Scríobh nóta gairid ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-

Vásai Rua-Fhíoracha; Na Cairiaitidí; An Colún Iónach; Peidiméidí.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán